

KONCEPCJE PROGRAMÓW KULTURALNYCH EUROPEJSKICH STOLIC KULTURY Rijeka 2020 / Umeå 2014 / Matera 2019 / Bodø 2024 / Wrocław 2016 / Kowno 2022

Rijeka 2020

Celem podstawowym programu kulturalnego było przybliżenie miasta Rijeki Europejczykom, przy jednoczesnym nawiązaniu do aktualnych europejskich zagadnień kulturowych i społecznych. Ideą było przekształcenie Rijeki i otaczającego ją regionu w tzw. "port różnorodności" - miejsce w którym ludzie z całej Europy, w tym setki artystów, mieli możliwość spotkać się i cieszyć się niezwykłą różnorodnością kulturową Europy, a także ucieleśniać wspólne wartości europejskie: poszanowanie praw człowieka, tolerancję i otwartość, demokrację i wolność słowa. Założeniem było włączenie w organizację programu samych mieszkańców Rijeki i jej okolic.

Program kulturalny i artystyczny Rijeki - Europejskiej Stolicy Kultury 2020 - rozpoczął się na początku lutego od uroczystej inauguracji w Porcie Rijeka. W 2020 r. w Rijece odbyło się ponad 300 programów kulturalnych z ponad 600 indywidualnymi wydarzeniami. W programie uczestniczyło blisko 350 organizacji partnerskich, a partnerzy i artyści pochodzili z ponad 55 krajów w Europie i na całym świecie.

Program oparto na 3 tematach wiodących: woda, praca i migracja. Pomyślano je jako symbole przeplatającej się tożsamości Rijeki i współczesnej Europy.

Woda - związana jest z miastem symbolicznie („rijeka” oznacza „rzeka”). Miasto Rijeka jest również portem. Woda jest też symbolem troski o środowisko naturalne.

Praca – nawiązuje do industrialnej strony miasta. Zwraca uwagę, że żyjemy w epoce poszukiwania nowych technologii i warunków pracy.

Migracje – przywodzi tło historyczne miasta jako miasta migracji doświadczającego znacznych zmian w populacji w przeszłości, ale także miejsca przeplatających się kultur, a jednocześnie tolerancji.

Tematy te wplecione zostały w program wystaw, pokazów, oper, konferencji, koncertów, festiwali, wizyt artystów międzynarodowych i chorwackich, projektów podejmowanych przez lokalne stowarzyszenia, renowacji przestrzeni i instalacji rzeźb, promocji książek i spotkań z mieszkańcami Rijeki, regionu, Chorwacji i Europy.

Projekty flagowe

Główny program podzielono na 7 powiązanych ze sobą tematycznych projektów flagowych. Każdy projekt obejmował szereg odrębnych programów i wydarzeń i został opracowany w ramach współpracy z partnerami lokalnymi i zagranicznymi. Dodatkowo, jako dopełnienie głównego programu, zainicjowano szereg ważnych wydarzeń i

projektów specjalnych, które poszerzyły zakres tematyczny i pomogły zaprezentować najlepszą sztukę europejską.

The Kitchen of Diversity – projekt poświęcony był migracji i mniejszościom (narodowym, etnicznym, religijnym, płciowym, wiekowym, osobom ze specyficznymi uwarunkowaniami fizycznymi i psychicznymi, różnym stylom życia) i ich wkładowi w kulturę. Projekt składał się z programów zaprojektowanych na włączanie. Program obejmował m. in.: *Porto Etno* – Festiwal Muzyki Światowej i Gastronomii, projekt piłkarski-kulturalny *One City: One Goal*, *European Short Story Festival* i *Hay Festival* ze specjalnym programem *Europa28: Visions of the Future*.

Dopolavoro – projekt poświęcony nowym technologiom i ich wpływie na aktywność ludzką. W ramach projektu zorganizowano dużą międzynarodową wystawę *The Sea is Glowing*, poświęconą nowym aktywnościom ekonomicznym i nowym formom pracy związanych z morzem. Towarzyszyła jej seria indywidualnych wystaw, występów i wydarzeń, takich jak robotyczna opera *ReCallas Medea*, koncert zespołu Compressorhead złożony z robotów oraz interaktywna instalacja robota amerykańskiego artysty Christiana Ristowa.

Program **Times of Power** - projekt poświęcony historii europejskiej w kontekście różnych form władzy – od destrukcyjnej do twórczej. Inspiracją była złożona historia Rijeki - miasta które w ciągu ostatnich 100 lat przechodziło liczne zmiany społeczno-polityczne. Program składał się z wielu różnorodnych wydarzeń, w tym prezentacji współczesnego baletu autorstwa czołowego greckiego choreografa Andonisa Foniadakisa, festiwalu grupy Needcompany – jednego z najważniejszych międzynarodowych, wielojęzycznych i interdyscyplinarnych teatralnych kolektywów europejskich, instalacji audiowizualnej Anachronic BathHouse autorstwa jednego z czołowych światowych autorów muzyki współczesnej - Heinerja Goebbelsa, serii wystaw sztuki nowoczesnej i współczesnej prezentujących Rijekę i historię europejską (w tym stałe wystawy nowych przestrzeni muzealnych Muzeum Miejskiego w Sugar Palace i na statku Galeb).

Projekt flagowy **Sweet & Salt** poświęcony jest miejscu, w którym słodkowodna rzeka Rječina i słone morze w Zatoce Rijeka łączą się. To miejsce, w którym spotykają się miasto z przemysłową infrastrukturą portową i przyrodą. Projekt poświęcony był konceptualizacji i ożywieniu tej niewykorzystanej, ale wciąż atrakcyjnej części miasta w samym sercu Rijeki. Służyć temu miały różne działania artystyczne i kulturalne oraz wydarzenia zaplanowane w tej okolicy (m.in. w miejscach takich jak magazyn Exportdrvo, taras słoneczny i plac zabaw dla dzieci na Molo Longo, tarasy wieżowców, dawna fabryka papieru Hartera, budynek Delta Ivex). Przewidziano szereg interwencji wpływających na zmianę percepcji tych miejsc przez mieszkańców, w tym m.in.: przez grupę architektoniczną SKROZ. Zorganizowana została międzynarodowa wystawa tematyczna *Fiume Fantasy* poświęcona historii miasta i regionu w kontekście globalnym. Stworzono solne rzeźby z dźwięku i wody (*The Sound Carburettor*). Zorganizowano

festiwal tańca współczesnego *Spring Forward*, Zorganizowano spektakl dla dzieci i młodzieży *Dzieci Portu*, oparty na książce *Rijeka Rock Anthems*.

Lungomare ART – to seria dziesięciu stałych instalacji sztuki współczesnej inspirowanych zatoką Kvarner i zainstalowanych w dziewięciu miejscach wzdłuż wybrzeża zatoki i na wyspach, reprezentujących sztukę współczesną, która wychodzi z muzeów na spotkanie z lokalną społecznością. Instalacje są autorstwa renomowanych artystów, projektantów i architektów z Chorwacji, Europy, Japonii i Chile. Zostały wybrane przez czeskiego kuratora Michała Kolečka. Nawiązują one do tradycji i historii ważnych dla poszczególnych społeczności lokalnych. Prócz wartości estetycznych instalacje niosą również wartość funkcjonalną – niektóre z nich stały się nowymi miejscami odpoczynku, placami zabaw, miejscami do rozmowy i nauki.

The Children's House – projekt poświęcony dzieciom, rodzicom i dziadkom. Przewidywał festiwal dziecięcej kreatywności, specjalnie zaprojektowaną interaktywną wystawę, magazyn dla dzieci o nazwie Brickzine i wiele innych programów, takich jak pokazy lalek, programy filmowe, literackie i artystyczne. Festiwal Tobogan zapewnił cykl warsztatów i spektakularnych imprez plenerowych, cykl programów poświęconych charakterowi i twórczości legendarnego profesora Balthazara – postaci z kreskówki (takich jak duża interaktywna wystawa i interwencja artystyczna w łodzi Uragan). Program kulturalny objął szereg pokazów lalek, takich jak kabaret *Bombonier varietel*, warsztaty filmowe oraz *Miesiąc Dobrych Książek dla Dzieci*.

W ramach flagowego projektu **27 Neighbourhoods** mieszkańcy 27 miast, miasteczek i wsi w całym okręgu Primorje-Gorski Kotar połączyli się ze swoimi sąsiadami z 27 państw członkowskich UE. Dzieliąc się doświadczeniami, zwyczajami i pomysłami, stworzyli oni sieć współpracy i projektów kulturalnych, które zostały włączone do Festiwalu Sąsiedztwa. W praktyce, następujące chorwackie miejscowości: Lovran, Opatija, Matulji, Kastav, Pehlin, Drenova, Škurinje, Turnić i Mlaka, kampus studencki w Trsat, Jelenje, Čavle, Praputnjak, Kostrena, Crikvenica, Novi Vinodolski, wyspa Rab, wyspa Unije, miasto Cres, miasto Krk, Malinska, Vrbnik, Gomirje, Mrkopalj, Fužine, Delnice, Brod na Kupu i Gornji Kutni zostały połączone z 27 organizacjami, miastami lub miasteczkami z Unii Europejskiej: Immenstad (Niemcy), Praga (Czechy), Triest (Włochy), Ružomberok (Słowacja), Selnica ob Dravi (Słowenia), Narodowe Muzeum Archeologii (Malta), Urban Gorillas (Cypr), Roma Education Fund (Rumunia), Camp (Francja), Bilbao (Hiszpania), Ryga (Łotwa), Estońskie Muzeum Historii Naturalnej (Estonia), Kowno (Litwa), Kinvara (Irlandia), Gornja Bela Rečka (Bułgaria), GreenWise People (Wielka Brytania), Oulu (Finlandia), Lydenskab (Dania), Pomorze (Polska), Disorder (Szwecja), Stichting Bewegend Beeld (Holandia), Global Water Partnership Mediterranean (Grecja), Center for Ecological Learning (Luksemburg), 4iS (Portugalia), Pecs (Węgry), Mons (Belgia), Wiedeń (Austria). Projekt umożliwił wymianę kulturalną, uruchamiając sieć nieformalnych kontaktów, które do dziś funkcjonują. Stworzona platforma współpracy wzmocniła społeczności lokalne zamieszkujące oddalone obszary, a tym samym

sprzyjała rozwijaniu dobrych relacji międzyludzkich i tworzeniu atmosfery zadowolenia z różnorodności.

Programme PLUS - składał się z serii specjalnych wydarzeń i projektów pokazujących różnorodność kultur europejskich zapewniając ofertę artystyczną na najwyższym poziomie, m.in. wydarzenie inaugurujące program kulturalny Rijeki jako Europejskiej Stolicy Kultury 2020, a także Międzynarodową Paradę Karnawałową w Rijece, która zebrała grupy karnawałowe z różnych miast europejskich. Wśród reprezentatywnych projektów artystycznych znalazło się kilka koncertów galowych w Teatrze Rijeka, takich jak występy gwiazd opery Karity Mattila i Eliny Garanča, wystawa wielkiego chorwackiego artysty współczesnego Davida Maljkovića w Muzeum Sztuki Nowoczesnej i Współczesnej oraz wystawa Nieznana Klimt: Miłość, śmierć, ekstaza odbywała się w Muzeum Miejskim w Rijece.

PROGRAM DODATKOWY

W ramach programu dodatkowego starano się wesprzeć organizacje kulturalne i inicjatywy obywatelskie szerszej społeczności lokalnej oraz rozwinąć międzynarodowe sieci kontaktów m. in. poprzez drobne działania społeczno-kulturalne i działania podnoszące świadomość ekologiczną. Celem było podniesienie jakości życia społeczności i zaoferowania wszystkim mieszkańcom możliwości aktywnego włączenia się do działań.

Cultural Diplomacy – inicjatywa której celem było poprawienie międzynarodowej widoczności miasta i regionu jako centrum kulturalnego oraz zainicjowanie strategicznego partnerstwa międzynarodowego. Dzięki zorganizowanym w 2020 r. w Rijece konferencjom międzynarodowym, takim jak konferencja „Rola dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-gospodarczym i zachowaniu wartości demokratycznych”, konferencjom międzynarodowych stowarzyszeń, takich jak NEMO Network of European Museums, a także prezentacjom za granicą, sprzyjano zacieśnieniu współpracy między ekspertami w dziedzinie sztuki i kultury.

Program **The Classroom** to zintegrowany program edukacyjny na rzecz budowania potencjału sektora kultury i wzmocnienia społeczności lokalnej poprzez jednoczesne rozwijanie umiejętności przekrojowych oraz specjalistycznej wiedzy i doświadczenia. Działania objęły warsztaty, szkoły letnie, mentoring, tworzenie programów kształcenia ustawicznego, wizyty studyjne, szkolenia zawodowe, seminaria, konferencje, zgromadzenia i spotkania. Główne tematy to przestrzeń i technologia; zarządzanie i przywództwo; publiczność i rozwój społeczności.

RiHub to nowoutworzone centrum kultury w Rijece, miejsce kontaktów i wymiany wiedzy. Celem tej inicjatywy jest sprzyjanie nawiązania lepszej współpracy między mieszkańcami a samorządem. RiHub posłużyła jako platforma dla prezentacji udanych

inicjatyw obywatelskich z całego świata w celu zainspirowania mieszkańców Rijeki do działania (na przykład: Nocny Burmistrz Amsterdamu, Dzielnice Bolonii na Facebooku, Miejskie Ogrody Lublany). Specjalnie oddelegowani przez władze miasta urzędnicy testowali istniejące pomysły i zachęcali mieszkańców do zgłaszania nowych pomysłów. Współpraca z różnymi grupami obywateli zaowocowała konkretnymi projektami poświęconych rozwiązaniu konkretnych problemów lub poprawy życia w mieście. Uruchomiony w ramach RiHub specjalny program Retox poświęcony został innowacyjnym środowiskowym inicjatywom obywatelskim. Na jego bazie zorganizowano panel dyskusyjny na temat zmian klimatu, gospodarowania odpadami i zakazu stosowania tworzyw sztucznych. W ramach programu Culture Lab Europe zorganizowano warsztaty poświęcone solidarności i programom partycypacyjnym skupiającym społeczności europejskie, regionalne i lokalne.

Programy współpracy z obywatelami – *The Civic Initiative, Green Wave, Citizen's Council* - miały na celu zaangażowanie obywateli w tworzenie, realizację i monitoring projektów społecznych, kulturalnych i środowiskowych w i tym samym przyczynić się do poprawy jakości życia w mieście. Programy te zostały już częściowo wdrożone przed rokiem obchodów.

Wolontariusze – wolontariusze wnieśli spory wkład w organizację każdego dużego wydarzenia lub dużego projektu. Wolontariusze mieli możliwość udziału w dużych pokazach, koncertach, wystawach i wielu innych wydarzeniach odbywających się w Rijece w 2020 roku. Brali udział w otwieraniu nowych przestrzeni instytucji kulturalnych w Rijece. Dzięki temu projektowi wolontariusze mieli szanse poznać nowych ludzi, uczestników programu i gości Rijeki, współpracować z producentami i artystami, organizatorami i gwiazdami. Wolontariuszy rekrutowano za pośrednictwem Chorwackiego Centrum Kultury w Sušak.

Umeå 2014

Program kulturalny oparto na koncepcji celebrowania regionu Północnej Europy i wyjątkowych warunków sezonowych tam występujących (gdzie ciemność panuje przez większą część zimy), a także przekraczania granic i różnorodności kulturowej. Podczas roku w którym Umeå była Europejską Stolicą Kultury, każdego dnia odbywały się tam wydarzenia kulturalne poświęconych sztuce i designowi, muzyce, teatrze, sporcie, a także tradycjom rdzennych mieszkańców Północy. Akcent kładziono na ożywienie tradycji Sámi, ludu który oryginalnie zamieszkiwał region Laponii. W Bildmuseet (Muzeum Sztuki) zaprezentowało 8 artystów Sámi (po jednym na każdą porę roku kalendarza ludu), podczas gdy Västerbottens Museum koncentrował się na różnych aspektach życia i kultury Sámi. Odbyło się blisko 300 wydarzeń. Zrealizowano ponad 100 projektów, ponad 35 festiwali, ponad 20 konferencji, i ponad 80 wydarzeń.

Przy tworzeniu programu kierowano się zasadą współtworzenia. Każdy, kto chciał, mógł się przyłączyć i zgłosić projekt. Wiele wydarzeń było organizowanych przez stowarzyszenia, organizacje, instytucje kulturalne i inne podmioty, które otrzymały wsparcie. Dzięki temu wiele projektów kulturalnych miało szansę być kontynuowanych po roku tytularnym.

Program kulturalny oparty został na 8 tematach zatytułowanych następująco: 'Northern Light', 'Sami Invitation', 'Stories of the North: Ears for Europe', 'Burning Snow: Melting Ice', 'The Growth of Identities', 'She's Got the Beat: The Gendered City', 'Talking Architecture: Speaking Design', and 'Treasures in Leisure' (robocze tłumaczenie: "Zorza Północna", "Zaproszenie Sami", "Opowieści Północy: Uszy dla Europy", "Płonący śnieg: Topniejący lód", "Rozwój tożsamości", "Ona czuje rytm: Miasto Genderowe", "Mówiąc Architekturą: Mówiący Design" oraz "Skarby Czasu Wolnego");

Wydarzenia zostały podzielone na 8 pór roku tradycyjnego kalendarza Sámi, który jest powiązany z różnymi okresami wypasu reniferów:

1. Głęboka zima (Dálvve), 30 stycznia-27 lutego

Wydarzenia podczas inauguracji otwarcia (31 stycznia-2 lutego) w dużej mierze nawiązywały do tematyki Sámi, ludu który oryginalnie zamieszkiwał region Laponii. Inauguracji towarzyszył pokaz dźwięku i światła *Burning Snow* na zamrożonej rzece z projekcją chat ludu Sámi (przypominających tipi), reniferami i zapachami gotowania. Najciemniejsza i najzimniejsza pora roku stanowiła idealne tło dla rzeźb lodowych i pokazów laserowych Lit City. To była również pora w której można było na niebie podziwiać zorzę polarną, a także przejechać się po śniegu w zaprzęgach husky, konnych i saniach oraz skuterach śnieżnych, oraz na nartach biegowych i raketach śnieżnych. Inaugurację zaszczyciła Wiktorja, księżniczka koronna Szwecji.

2. Wczesna wiosna (Gijrradálvve), 28 lutego-29 kwietnia

Ta pora to lepszy czas na zimowe aktywności w okolicach Umeå, ponieważ pogoda staje się łagodniejsza, a godziny dzienne zaczynają się wydłużać. W tym czasie odbywały się huczne obchody Tygodnia Sámi z pokazami sztuki, wystawami rękodzieła, wykładami, filmami, teatrem i tańcem w Muzeum Västerbottens i innych miejscach. W ostatnim tygodniu marca w Umeå odbył się *Open Grand Slam 2014*, jeden z największych szwedzkich festiwali muzyki rockowej pod dachem, podczas gdy coroczny *Spring Forward Festival*, poświęcony tańcowi nowoczesnemu, odbył się w NorrlandsOperan w Umeå w ostatni weekend kwietnia. W międzyczasie międzynarodowi i szwedzcy autorzy zjechali do miasta w ramach Littfest (międzynarodowy festiwal literatury).

3. Pełna wiosna (Gijrra), 30 kwietnia-19 czerwca

To pora gdy rzeki i jeziora stają się wolne od lodu, mieszkańcy Umeå zamieniają aktywności związane ze śniegiem na te związane z wodą: wędkarstwo, kajakarstwo i pływanie łódką. Muzeum Västerbottens skoncentrowało swoją ofertę kulturalną wokół idei odrodzenia tradycyjnego rzemiosła Sámi - tekstyliów, wyrobów skórzanych, wyrobów ze srebra, rzeźbienia w kości - inicjatywa *Made in Sápmi* (2 marca-28 maja). Aranżację dźwiękową zapewnił NorrlandsOperan - orkiestrą interpretację lokalnego zespołu hardcore Refused - projekt *The Shape of Punk To Come* (8-9 maja). Zorganizowano także wydarzenie będące "zderzeniem sportu i muzyki" - *Stadionmusik* (18-19 czerwca).

4. Wczesne lato (Gijrragiessie), 20 czerwca-10 lipca

W tej porze dni są najdłuższe, ponieważ arktyczna Szwecja jest oświetlona przez północne słońce i jest to najlepszy czas na posiłki na świeżym powietrzu w restauracjach na łodzi zacumowanych na rzece (promowany był grillowany świeży śledź jako potrawa lokalna). Nawiązano do pogańskich korzeni poprzez huczne obchody nocy świętojańskiej, obejmujące słupy majowe, tańce, tradycyjne pieśni, jedzenie i picie. Odbył się międzynarodowy festiwal chóralny - *A Choral Midsummer Night's Dream* (17-21 czerwca).

5. Lato (Giessie), 11 lipca-28 sierpnia

Ta najcieplejsza pora roku poświęcona była festiwalom. Najważniejszym z nich był festiwal U x U - będący mieszanką muzyki, filmu i sztuki. Wydarzenie odbyło się w Hedlunda Park (19 lipca) i innych miejscach, w tym na barce rzecznej. Za sprawą NorrlandsOperan na świeżym powietrzu w starych koszarach wojskowych wystawiana była Opera Elektra Richarda Straussa (14, 16, 19, 21 i 23 sierpnia).

6. Wczesna jesień (Tjakttjagiessie), 29 sierpnia-9 października

Tradycyjnie w tym sezonie renifery gromadzą tłuszcz na zimę, a nadwyżki samców są zabijane na żywność. Dlatego lokalnie pozyskiwana żywność taka jak grzyby i dziczyzna, zdominowała jesienne wydarzenia w Umeå. Dania oferował Rex Bar och Grill. Można było także spróbować różnych potraw na Festiwalu Żywności (17-21 września), na

którym na tematycznych stoiskach prezentowano jesienne zbiory, ze szczególnym uwzględnieniem żywności ludu Sámi i konkursów kulinarnych. *Contemporary Circus Festival* (29 sierpnia-7 września) poświęcono pokazom ludzkiej zręczności poprzez występy akrobatów i taniec uliczny. Festiwal *Survival Kit* (20.09-19.10), zorganizowany w rezultacie współpracy 30 szwedzkich i międzynarodowych artystów, poświęcony był umiejętnościom przetrwania. Jako że Umeå jest miastem rodzinnym wielu znanych na całym świecie projektantów mody, takich jak Johnny Johansson, Petter Hollström, Sandra Backlund i Helena Hörstedt, zorganizowano Umeå Fashion Week (7-11 października), z wydarzeniami w sklepach i pokazami mody.

7. Pełna jesień (Tjakttja), 10 października-20 listopada

Nadejście długich nocy sprzyja poszukiwaniom rozrywki w muzyce i filmie. Festiwal Jazzowy (22-25 października) zapewnił występy muzyków jazzowych, zarówno tych znanych jak i mniej znanych. Festiwal Filmowy, którego gospodarzem było centrum kultury Väven, poświęcony był inspiracjom w północnych krainach. Podczas Festiwalu *Sápmi Indigenous Film & Art* (10-12 października) zaprezentowano krótkie filmy rdzennej ludności z całego świata. W Bildmuseet wystawa malarza Andersa Sunny poświęcona została przymusowym przesiedleniom Sámi, który w twórczości oparł się na doświadczeniach własnej rodziny.

8. Wczesna zima (Tjakttjadálvvie), 21 listopada-29 stycznia

Wraz z nadejściem zimy miasto zorganizowało festiwal świateł - *Umeå Autumn Light* (24-30 listopada) - aby rozproszyć nadciągającą zimową ciemność.

Matera 2019

Program kulturalny objął zróżnicowany zakres działań kulturalnych o wysokiej jakości artystycznej. W programie wzięło udział wielu artystów krajowych i międzynarodowych, a w sumie odbyło się ponad 1200 wydarzeń, z których około 66% odbyło się w mieście Matera, a pozostałe 34% w regionie Basilicata. Na program składały się w większości projekty sztuki współczesnej, występy na żywo i edukacja. Te trzy kategorie stanowiły 58% całkowitej liczby wydarzeń, ale nie zabrakło również wydarzeń związanych z designem i architekturą, gastronomią i sztuką uliczną. Wiele z nich (ponad 50%) było na tyle specyficznych, że nie można ich było sprowadzić do jednej konkretnej kategorii, a interdyscyplinarność stało się jedną z cech charakterystycznych produkcji Matera 2019.

Ceremonia inauguracji

W wydarzenie zaangażowano tradycyjne orkiestry marszowe regionu Basilicata - źródło lokalnej dumy oraz zespoły z całej Europy (w sumie 2019 muzyków). Przemaszerowali oni wspólnie głównymi trasami z Murgii i Graviny zbiegając się w Materze. Muzycy zostali powitani przez mieszkańców. Miasto było specjalnie udekorowane na tę okazję. Po zachodzie słońca miasto zostało oświetlone tysiącami świateł i instalacjami technologicznymi projektu **Lumen/Social Light**. Wybitny artysta jazzowy Stefano Bollani wraz z innymi muzykami wystąpił podczas jam session. Następnie Prezydent Włoch Sergio Mattarella wygłosił oficjalne przemówienie otwierające wydarzenie.

Począwszy od inauguracji, każdego kolejnego dnia miały miejsce różne inicjatywy w różnych lokalizacjach w mieście Matera i regionie Basilicata. Wiele z nich odbywało w tym samym czasie.

Wyróżniono **5 podstawowych tematów** do których nawiązywały wydarzenia i projekty programu kulturalnego.: Ancient Future (Starożytna Przyszłość), Continuity and Disruption (Ciągłość i zakłócenia), Reflections and Connections (Refleksje i Powiązania), Utopias and Dystopias (Utopie i Dystopie), Roots and Routes (Korzenie i Szlaki).

Ancient Future – temat odzwierciedlał refleksję nad odwieczną relacją ludzkości z wszechświatem i naturą, dążenie do weryfikacji dotychczasowego modelu życia i poszukiwania nowego.

Continuity and Disruption – temat nawiązywał do poszukiwania tożsamości miasta, które zmieniało się na przestrzeni historii – od upadku i niesławy do uznania za światowe dziedzictwo UNESCO i atrakcję turystyczną. Jednocześnie nawiązywał do kwestii nierówności społecznej, rasizmu, migracji.

Reflection and Connection – temat nawiązuje do klasycznego łacińskiego motta „spiesz się powoli”, w kontekście przyspieszonego tempa życia charakterystycznego dla XXI wieku, oraz do refleksji na temat jakości życia codziennego i podstawowych wartości.

Utopias and Dystopias - temat odzwierciedla dyskusję na temat zasadności uprzedzeń dotyczących miast południowych Włoch i utartych schematów myślenia (turystyka jest jedynym sposobem na osiągnięcie stabilności gospodarczej, technologia i monokultura przemysłowa jest jedyną szansą na rozwój, żywność i wino są głównymi identyfikatorami regionu).

Roots and Routes - temat nawiązuje do kultury mobilności w kontekście jednoczącym Europę i jej siły napędowej regionu.

Najważniejsze wydarzenia

W ramach szeroko zakrojonej inicjatywy **PURGATORIO Public Call for "Divina Commedia" by Dante Alighieri** zrealizowano szeroko zakrojony spektakl teatralny nawiązujący do Boskiej Komedii Dantego (część poświęcona czyścowi). Inicjatywa zaangażowała lokalne zespoły teatralne i mieszkańców Materzy, którzy zostali obsadzeni w różnych rolach i na różne sposoby: śpiewając, tańcząc, tworząc scenografię i kostiumy. Scenografię do spektaklu stanowiło samo miasto Matera.

Program pomyślano tak, aby każdego dnia w 2019 roku było można wykonać 5 czynności: odwiedzić wystawę; wziąć udział w pokazie na żywo; wędrować po naturalnych szlakach utworzonych i przygotowanych w oryginalny sposób; spotkać się z mieszkańcem Materzy lub Basilicaty, z którym można było porozmawiać o przeszłości, teraźniejszości i przyszłości naszej cywilizacji, i wziąć udział w wystawie zamykającej, przynosząc obiekt symbolizujący własną ideę kultury.

W programie przewidziano 5 głównych wystaw, które koncentrują się na Materze i regionie Basilicata: **"Ars Excavandi"** poświęcona miastom jaskiniowym na całym świecie (zorganizowana przez architekta i urbanistę Pietro Laureano, eksperta UNESCO; zainaugurowana w Materze 19 stycznia); **„Renaissance seen from the South”** nawiązująca do najważniejszych wydarzeń kulturalnych (kuratorowana przez Martę Ragozzino, dyrektor Polo Museale della Basilicata, otwarta w Materze 19 kwietnia); **„The poetics of prime numbers"** na temat nauki i matematyki ze szczególnym uwzględnieniem Pitagorasa (kuratorowana przez Piergiorgio Odifreddi, jednego z czołowych włoskich naukowców, otwarta 21 czerwca w Metaponto); **"Stratigraphy. Anthropocene Observatory"** - wystawa eksplorująca nową epokę geologiczną zdefiniowaną przez działania człowieka (kuratorem był fotograf i filmowiec Armin Linke, otwarta w Materze 6 września 2019 r.); **"Open Future"** prezentująca kolekcję różnych obiektów ujawniających pasje i styl życia ludzi ceniących sobie kulturę z Włoch i Europy.

Ponadto, zrealizowano ponad 60 oryginalnych projektów (więcej niż jeden tygodniowo), z których połowa została opracowana przez podmioty sektora kreatywnego regionu Basilicata we współpracy z partnerami krajowymi i europejskimi, a połowa przez instytucje kulturalne z różnych części Europy we współpracy z partnerami lokalnymi.

Miasto i region zostały zaangażowane w **Open Design School**, interdyscyplinarne laboratorium złożone z profesjonalistów z regionu Basilicaty, reszty Włoch i Europy,

którzy zaprojektowali i stworzyli obiekty (sceny, scenografie, oznakowanie) niezbędne do organizacji wydarzeń w 2019 roku. Wszystko to odbyło się wzdłuż 5 unikalnych tras miejskich, które są również powiązane z 5 tematami programu. Charakter tej inicjatywy był otwarty - każdy etap prac aktywnie angażował mieszkańców i zachęcał ich do uczestnictwa.

W ramach programu wyróżnił się też projekt **I-DEA** określany jako "archiwum archiwów", z udziałem 5 międzynarodowych artystów, którzy wykorzystali główne archiwa regionu Basilicata jako inspirację do stworzenia 5 dużych, zapadających w pamięć, publicznych instalacji.

Aspekt regionalny programu został podkreślony przez projekt "**Capital for a day**", który dał każdej gminie regionu Basilicata możliwość prowadzenia działań zgodnie z założeniami koncepcji projektu Matera 2019, w tym nawiązania do twórczości wybitnych XX-wiecznych postaci związanych z regionem. Projekt ten dobrze zintegrował się z inicjatywą realizowaną wspólnie z diecezją Matera-Irsina "**Paths: discovering the traces of religiosity in the Matera-Basilicata territory**". W ramach tej ostatniej odbyło się ponad 100 wydarzeń podkreślających dziedzictwo sakralne regionu we wszystkich diecezjach Basilicata - wiele z nich dotyczyły muzyki sakralnej.

Kluczowe znaczenie dla wszystkich projektów miał duży stopień zaangażowania i uczestnictwa społeczności, zarówno ze strony stałych obywateli, jak i odwiedzających (traktowanych jako tymczasowych obywateli). O skali zaangażowania mieszkańców świadczy kilka dużych projektów zbiorowych: nie tylko tych artystycznych, ale i tych które miały na celu trwałą poprawę jakości miasta. Projekt **Gardentopia** był poświęcony zapomnianym i opuszczonym obszarom na obrzeżach centrum, przedmieściach, pozbawionych turystów i nieatrakcyjnych społecznie. To zielona utopia dążąca do przekształcania tych zapomnianych miejsc w kwietniki, ogrody i ogrody warzywne dostępne dla wszystkich mieszkańców. W ramach projektu odbyły się warsztaty i dyskusje organizowane w ogrodach Matera i regionu Basilicata. **Lumen - Social Light** - projekt iluminacyjny który miał na celu przygotowanie koncepcji rozświetlenia miasta w oparciu o pomysły mieszkańców, którzy tym samym stali się częścią projektu. Ponadto, każdy obywatel mógł zaproponować i zrealizować małe projekty z korzyścią dla społeczności lokalnej.

Każdy miał okazję dołączyć do wspólnoty dzięki specjalnemu inicjatywie „The Passport Matera 2019”. Uzyskanie paszportu w cenie 19 euro dawało gościom dostęp do wszystkich wydarzeń oficjalnego programu Matera 2019. Co więcej pozwoliło także im uzyskać tymczasowe obywatelstwo, które wiązało się z prawem i obowiązkiem: prawem do rejestracji i obowiązkiem przywiezienia obiektu kultury do Matera. Kolekcja tych obiektów złożyła się na piątą i ostatnią wystawę programu "**Open Future**".

Bodø 2020

Program kulturalny ma w dużej mierze nawiązywać do bieżących kwestii środowiskowych, w tym do relacji kultury i środowiska naturalnego. Miasto ma stać się zrównoważoną ekologicznie stolicą kultury, promującą ideę zrównoważonej gospodarki o obiegu zamkniętym, a program ma nawiązywać do celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Co więcej, ma on celebrować kulturę i tradycje rdzennych mieszkańców Północnej Europy z uwzględnieniem wkładu kultury imigrantów. W całym regionie zaplanowano ponad 600 wydarzeń. Zakłada się zaangażowanie obywateli w podejmowane działania.

Program i projekty składające się na niego oscylują wokół 3 kluczowych tematów, które zostały wybrane w rezultacie pracy grupy roboczej artystów i instytucji kulturalnych:

The Art of Nature - temat oparty na koncepcji, iż sztuka i natura mają wzajemnie się przenikać; prezentowana będzie sztuka uwzględniająca perspektywę regionu arktycznego, wyrażająca ideę bycia jednością z naturą i środowiskiem, wyrażająca odpowiedzialność za środowisko, podkreślająca świadomość bycia jego częścią.

Fish and Ships - temat dotyczy komunikowania historii regionu kształtującej świadomość zbiorową jego mieszkańców, w tym silnego związku z morzem i rybołówstwem, a także wpływu doświadczeń związanych z II wojną światową i zimną wojną.

Transition - temat dotyczy rozwoju miast i ich transformacji i adaptacji do zmieniających się warunków. Inspiracją dla tematu było zamknięcie bazy NATO w regionie, co wywołało konieczność kulturalnej transformacji miasta i regionu.

Wydarzenia w programie zostały podzielone na 5 pór roku wyznaczające cykl ruchu słońca.

Here comes the sun (13 stycznia) - powrót słońca kojarzony z nowym początkiem - to czas na refleksję historyczną na temat regionu. W tym okresie zaplanowana jest realizacja następujących projektów: *Bodø2024 Opening week; Ságastit2024; Feeding Europe; Weather or Not; Biegke Biehteme - Who Owns the Wind?; NorlandiART Magic Centre.*

Spring optimism (20 marca) - równonoc wiosenna, oznaczająca optymizm - czas na budowanie jedności, wspólnej tożsamości europejskiej i umacnianie demokratycznego społeczeństwa. W tym okresie zaplanowana jest realizacja następujących projektów: *Leave Nothing but Footprints; Via Querinissima; Connecting Waste; Project67; Cold War Hotspots; European Cabins of Culture; Lyskraft.*

Midsummer Madness (22 maja) - oznacza pełne światło dzienne przez kilka tygodni i co z tym się wiąże - większą aktywność kulturalną. W tym okresie zaplanowana jest realizacja następujących projektów: *Midsummer Mythology; Wind in your Hair; The Extra Mile; InSpire; Children's International Day; Eurogym 2024.*

Autumn storms (22 września) – równonoc, oznacza jesienne burze, powrót ciemniejszych nocy – czas do wykorzystania na przedyskutowanie istotnych europejskich tematów bieżących. W tym okresie zaplanowana jest realizacja następujących projektów: *The joy in the Book (My European Story, Messy Corners, Living by the World's End)*; *Arts of Democracy*; *War Travels*; *K-Lab*.

Arctic lights (29 listopada) – oznacza arktyczną ciemną zimę – czas na celebrację kolorów i światła. W tym okresie zaplanowana jest realizacja następujących projektów: *Nordland by Light*; *Our dancing days (#dance2024, International Dancing Day, On Display Global)*; *ARCTICulations of Faith*; *Kaleidoscope*.

Najważniejsze planowane wydarzenia:

Ceremonia inauguracji

Ceremonia otwarcia roku odbędzie się na początku lutego na specjalnie stworzonej scenie na wodach portu Bodø. Kształt sceny nawiąże do otolitu, kamyczka błędnikowego ucha dorsza (ryby kojarzonej z regionem) na podstawie czego można odkodować historię każdej ryby: powziąć informacje ile ma lat, gdzie była, w jakim środowisku i klimacie (podobnie jak roczne słojuje przyrosty drzew). Ceremonię inauguracji planuje zaszczyścić Królowa Sonja. Przewiduje się, iż wydarzenie może przyciąć ona do 20 000 widzów na żywo i on-line. zlecenie na przygotowanie tego spektakularnego show otrzymała Berlińska firma Phase 7 wraz z Nordland Theater.

Wydarzenia poświęcone kulturze Sámi

- **Trylogia teatralna Sámi** - ma na celu przybliżenie dramatu Sámi szerszej publiczności. Poruszone zostaną tematy miłości do natury i życia na świeżym powietrzu, odwiecznych relacji ludzkości ze zwierzętami, naturą i klimatem.
- **Árran 360°** - połączenie opowiadania historii i innowacyjnych technologii odbędzie się w największym na świecie lavvo (tradycyjnym namiocie). Po raz pierwszy projekt pokazany był na Biennale w Wenecji w 2022.
- **Pop-up Sámi museum** – inicjatywa w ramach której Muzeum Miejskie zostanie na rok przekształcone w muzeum Sámi. Jedną z wystaw składa się z 200 artefaktów pochodzących z całego regionu Sápmi. Wystawa zostanie otwarta w lutym 2024 roku.

Biennale sztuki ziemi w Kjerringøy - najnowsza edycja Kjerringøy Land Art Biennale (K-Lab), które zostanie otwarte w lipcu 2024 r. po kilku wydarzeniach przedpremierowych. Jest to jedyne biennale sztuki ziemi w Europie odbywające się regularnie od 2007 roku. K-Lab jest międzynarodową, interdyscyplinarną i specyficzną dla miejsca platformą sztuki ziemi prowadzoną przez artystów. Kjerringøy znajduje się na Karlsøyfjorden, około 30 km na północ od Bodø. To zespół dobrze zachowanych autentycznych budynków handlowych, która stała się częścią Muzeum Nordland. Obecnie jest to

popularne miejsce turystyczne i filmowe. Do projektu zaproszeni zostaną artyści pracujący w różnych mediach, takich jak rzeźba, malarstwo, taniec, performance, dźwięk, tekst, fotografia, wideo itp.

Nordland by Light - zaplanowany na listopad 2024 r. jako jedno z ostatnich ważnych wydarzeń roku będzie pierwszym w historii regionu festiwalem światła. Festiwal rozpocznie się od zgaszenia świateł w całym regionie w duchu popularyzacji turystyki ciemnego nieba. Przewidziane są tymczasowe instalacje świetlne i występy. Przewiduje się również stałe instalacje świetlne jako spuściznę po obchodach roku.

Muzyka na żywo

- **Koncert w Pluragrotte** - zaplanowany na piątek wielkanocny koncert w zanurzonej jaskini będzie prawdziwą nowością na skalę światową. Wszyscy uczestnicy - muzycy, technicy i ograniczona publiczność - będą musieli być akredytowanymi nurkami jaskiniowymi. Koncert, będący częścią koncepcji zrównoważonego rozwoju i będzie transmitowany przez wiele kamer, dzięki czemu dotrze do globalnej publiczności.
- **Querini Opera** - to występy założonej w 2012 roku opera z debiutem na arenie międzynarodowej w Wenecji w 2023 roku. Wydarzenia odbędą się w Bodø i Tromsø. Jedna trzecia mieszkańców wyspy Røst jest zaangażowana w projekt jako wolontariusze.
- **Spire** - program młodych talentów skierowany do młodych muzyków klasycznych w wieku od 19 do 27 lat, realizowany we współpracy z Nordland Music Festival. Głównym mentorem jest Eldbjørg Hemsing, jeden z najszynniejszych norweskich skrzypków.
- **Pure Music** - projekt zaplanowany na marzec 2024 r. jako najbardziej zrównoważony koncert na świecie.

Pozostałe wydarzenia kulturalne

Midsummer's Eve bonfire event - spektakularne ognisko w Bodø z okazji nocy świętojańskiej.

Art Trail / War Travels - zakrojona na szeroką skalę inwestycja mająca na celu zapewnienie lepszych wrażeń osobom podróżującym koleją regionu Nordland.

Messy Corners/Det kontroversielle Hamsun - wystawa przedstawiająca kontrowersyjne dziedzictwo jednego z najszynniejszych norweskich powieściopisarzy - Knuta Hamsuna, który był zagorzałym zwolennikiem nazistowskich Niemiec.

Feeding Europe - ma na celu promocję kuchni arktycznej. Częścią programu jest festiwal Arctic Food w Mosjøen oraz arktyczne pokazy kulinarne lokalnych i szefów kuchni regionu.

From The North - wystawa prezentująca unikalną kolekcję rzadkich arktycznych dzienników podróży wraz z obrazami i rysunkami Pedera Balke (1804-1887), jednego z najśłynniejszych norweskich malarzy krajobrazów.

Sound of Silence – w ramach tej inicjatywy w marcu 2024 r. w miejscowościach Bodø i Vega odbędą się: duża międzynarodowa konferencja UNESCO poświęcona zagrożonym ptakom morskim, wydarzenia artystyczne i muzyczne (w tym specjalnie skomponowanie nowej symfonii) i zajęcia dla całej rodziny.

NAISA - North American Indigenous Studies Associations - największa organizacja naukowa zajmująca się kwestiami i społecznościami rdzennymi przeniesie się z Toronto do Bodø latem 2024 roku.

Program konferencji w trakcie obchodów roku- **Talk2024/Snakk2024** - objął następujące tematy:

- Cultural, Social and Smart City development - konferencja poświęcona zagadnieniem rozwoju miast
- Ecological economy – one of the answers to the climate and resource challenges - konferencja poświęcona zagadnieniem ochrony środowiska
- High North Dialogue - debata polityczna decydentów
- Northern Expo – wydarzenie poświęcone jazzowi z regionu Północnej Europy
- The Culture of Freedom (ICORN) - poświęcona zagadnieniu wolności w sztuce i migracji
- ARCTICulation – One Key to the Future - konferencja poświęcona znaczeniu regionu arktycznego dla Europy
- Young voices conference - konferencja opracowana i poprowadzona przez młodych ludzi

Dopełnieniem programu kulturalnego będzie **program budowania potencjału kulturowego** instytucji sektorów związanych z kulturą w 4 obszarach:

- Kompetencje (umiejętności przetrwania i rozwoju)
- Powiązania (współpraca krajowa i międzynarodowa, współpraca transgraniczna)
- Kultura (wspólna historia i wartości)
- Charakter (rozwój osobisty, odporność).

Wrocław 2016

Program kulturalny miasta został oparty o doświadczenia Wrocławia w zakresie odbudowy miasta i zbudowania nowej tkanki społecznej na powojennych zgliszczach. Kwitnące, rozwinięte miasto, przeżywające okres swojej świetności zostało zrujnowane wojną oraz straciło swoich ówczesnych mieszkańców. Istotą tej opowieści było

zbudowanie nowej kultury i tożsamości miasta przez nowych mieszkańców na bazach pozostałej w tym miejscu wielokulturowej spuścizny. Ta historia miała pokazać, że nie zapominając o dokonaniach poprzedników, dzisiejsi mieszkańcy Wrocławia zbudowali nowe Miasto. Szanując ich samych, odmienność i wielokulturowość, historię, stworzyli otwarty Wrocław, z niezwykle interesującą kulturą, z aspiracjami, Wrocław nowoczesny i ciekawy. Program ESK 2016 był okazją do zaprezentowania go światu, jego wkładu w rozwój Europy, opowiedzenia o tym, jak na gruzach i ludzkich tragediach wyrasta nowe życie.

Celem działań artystycznych podejmowanych w ramach Wrocław 2016 było tworzenie otwartych, dynamicznych i przyjaznych przestrzeni – *Przestrzenie dla piękna*, służących zaspokojeniu pragnienia obcowania z kulturą i sztuką na kilka różnych sposobów:

Święto miasta - wydarzenia o wyjątkowym, uroczystym charakterze, które odbywały się jednorazowo. Dla tych, którzy chcieli świętować i wziąć udział w ważnej uroczystości.

Refleksja o kulturze – konferencje, seminaria, debaty, kongresy. Dla tych, którzy chcą o kulturze rozmawiać.

Edycja specjalna – znane festiwale i wydarzenia. Dobre marki wrocławskiej kultury. Dla tych, którzy kulturę miasta znają i cenią lub dopiero chcą poznać jej bogactwo..

Twórca i dzieło – prezentacje twórców i ich dzieł. Proces tworzenia. Artysta na pierwszym planie. Dla tych, którzy pragną bezpośredniego kontaktu z dziełami sztuki i ich twórcami.

Nagłaśnianie kultury – przedsięwzięcia poszukujące nowych odbiorców, upowszechniające i promujące to, co w kulturze istotne. Dla tych, którzy chcą kulturę widzieć wszędzie.

Edukacja i animacja – kultura czynna. Przedsięwzięcia poszerzające wiedzę i rozwijające umiejętności. Wymagające aktywności. Projekty społeczne, wspólnotowe. Dla tych, którzy chcą aktywnie uczestniczyć w kulturze, współtworzyć, sprawdzać się w działaniu.

Źródło – wydawnictwa, książki, portale, gry i inne. Dla tych, którzy sami sięgają po treści.

Program Wrocław 2016 został określony jako archipelag ośmiu kuratorów. Osiem różnych głosów, osiem perspektyw i osiem dziedzin kultury: opera, teatr, muzyka, sztuki wizualne, literatura, film, performance i architektura miały stworzyć jedyny w swoim rodzaju archipelag sztuk. Takie właśnie podejście było nowatorskie i w pewien sposób eksperymentalne dla miasta. Po raz pierwszy tak wielu moderatorów rozmaitych dziedzin sztuki współpracowało tak ściśle przy jednym projekcie. Nie tylko ze sobą, ale

przede wszystkim z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami miejskimi, samorządami, instytucjami rządowymi i międzynarodowymi.

Ceremonia inauguracji

W ramach widowiska pn. *Przebudzenie* 17 stycznia 2016 dziesiątki tysięcy osób, w celu metaforycznego „przebudzenia” różnych części miasta przeszło z czterech dzielnic do wrocławskiego Rynku w największym pochodzie w historii miasta. Pod przewodnictwem czterech Duchów – Wielu Wyznań, Innowacji, Odbudowy i Powodzi opowiadali o historii miasta. Kilkukilometrowe pochody tworzyli mieszkańcy oraz ponad 1300 artystów i 200 chórzystów, 50 żołnierzy, 20 członków orkiestry, około 300 cyklistów, 30 instalacji świetlnych, ponad 1400 kostiumów, 30 gigantycznych kukieł i 5 tramwajów. Zwieńczenie pochodu stanowiło widowisko w Rynku oraz bicie dzwonów oznaczające objęcie przez Wrocław Europejskiej Stolicy Kultury 2016.

Najważniejsze wydarzenia:

Program Wrocław 2016 obejmował szereg wydarzeń: wielkie imprezy w zakresie ośmiu ww. dziecin, ale także małe projekty integrujące mieszkańców miasta. Łącznie odbyło się ok. 2000 wydarzeń, w których udział wzięło ponad 5 mln uczestników. Spośród najważniejszych wspomnieć można:

WuWA. Wohnung und Werkraum Ausstellung – wystawa Mieszkanie i Miejsce Pracy. WuWA to jedno z sześciu modelowych europejskich osiedli, powstałe we Wrocławiu w 1929 roku w rejonie ul. Zielonego Dębu. Zostało zaprojektowane przez najwybitniejszych reprezentantów ówczesnej wrocławskiej awangardy, zrzeszonych w Niemieckim Związku Twórczym (Deutscher Werkbund), i jest jednym z najciekawszych eksperymentów architektonicznych ubiegłego stulecia, a zarazem obiektem o dużej wartości kulturowej.

Europejskie Nagrody Filmowe - najważniejsze wyróżnienia przyznawane na Starym Kontynencie, których ideą jest promocja kina europejskiego i europejskich twórców. To także podsumowanie mijającego roku w kinematografii europejskiej. Członkowie Europejskiej Akademii Filmowej (obecnie około 3 tysiące osób) w dwustopniowym głosowaniu wybierają najlepszy europejski film oraz nagradzają europejskich twórców w kilkunastu kategoriach. Pierwszym polskim laureatem roku był Krzysztof Kieślowski za *Krótki film o zabijaniu*, a w 2014 roku Paweł Pawlikowski za film *Ida*. We Wrocławiu odbyła się 29. gala wręczenia Europejskich Nagród Filmowych, na którą przybyło kilkaset osób z europejskiej branży filmowej. Od września do grudnia 2016 roku w kinie Nowe Horyzonty były pokazywane filmy nagrodzone na poprzednich edycjach oraz nominowane w 2016 roku.

Europejska Noc Literatury - w ramach tego nowatorskiego projektu promującego czytelnictwo wśród szerokiej publiczności prezentowana była niepublikowana dotąd

twórczość współczesnych pisarzy z różnych krajów. Podczas jednej nocy, jako element ceremonii otwarcia obchodów Światowej Stolicy Książki UNESCO we Wrocławiu odbywały się publiczne czytania w wykonaniu znanych osobistości w wyjątkowych miejscach w przestrzeni miejskiej, często niekojarzonych z literaturą.

Światowa Stolica Książki UNESCO 2016 - Dzięki temu niezwykle prestiżowemu tytułowi Wrocław dołączył do takich miast, jak: Madryt, Bangkok, Amsterdam, Buenos Aires czy Toronto i 23 kwietnia 2016 roku rozpoczął kadencję Światowej Stolicy Książki UNESCO. W jego ramach idea „spotkania”, tak ważna dla literatury i czytelnictwa, wybrzmiała jednocześnie we wszystkich językach świata. Tytuł ten, przyznawany przez UNESCO, co roku trafia do jednego miasta, które zaprezentuje najciekawszy program promocji książek i czytelnictwa.

Hiszpańska noc z Carmen – *zarzuela* show. Wielkie widowisko Opery Wrocławskiej oparte na hiszpańskich tradycjach muzycznych zostało wystawione dla kilkudziesięciotysięcznej międzynarodowej publiczności. Kulminacyjnym punktem przedstawienia było wielkie show – pokaz najpiękniejszych *zarzueli*, niezwykle popularnego w krajach hiszpańskojęzycznych gatunku muzyki, zbliżonego do tradycyjnej operetki i współczesnego musicalu. Spektakl został wzbogacony projekcjami filmowymi prezentującymi najpiękniejsze regiony i zabytki kultury Hiszpanii. Na scenie Stadionu Miejskiego we Wrocławiu wystąpił 500-osobowy zespół artystów: orkiestry, baletu, chóru i solistów Opery Wrocławskiej, a także zespołów wokalnych i tanecznych z Wrocławia i Dolnego Śląska. Zespoły te zostały wyłonione w organizowanych przez operę konkursach, które zwieńczą okres dwuletnich warsztatów *zarzueli*, prowadzonych przez instruktorów tańca i śpiewu z Hiszpanii. Dzięki współpracy z hiszpańskim Ministerstwem Kultury wśród wykonawców znalazły się także gościnnie zaproszone hiszpańskie zespoły i artyści z Madrytu oraz San Sebastian.

mikroGRANTY ESK 2016 - Program miał formę konkursu, w którym każdy mieszkaniec Wrocławia mógł zaproponować swój pomysł na działanie artystyczne, społeczne, kulturalne lub edukacyjne. Konkurs odbywał się cyklicznie, w miesiące parzyste. W każdej rundzie jury złożone z przedstawicieli różnych dziedzin życia społecznego wybierało osiem najciekawszych propozycji, oprócz tego dwa pomysły wyłaniane były w głosowaniu internetowym. Projekty tworzone były wspólnie przez wrocławian i Biuro Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016, a dzięki ich realizacji również poza ścisłym centrum miasta mieszkańcy nawet najdalszych zakątków Wrocławia mogli poszukiwać piękna, definiować je i ujawniać w różnych sferach swojego życia – realizując przez to hasło „Przestrzenie dla piękna”. Program oferował pomoc przy koordynacji projektów oraz profesjonalne wsparcie administracyjne, merytoryczne, techniczne, prawne, promocyjne i finansowe.

Olimpiada Teatralna - międzynarodowy festiwal teatralny, od 1993 roku prezentujący osiągnięcia najwybitniejszych twórców teatralnych z całego świata. Inicjatorami Olimpiady są Theodoros Terzopoulos oraz Melina Mercouri (pomysłodawczyni konkursu o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury). Hasłem 7. edycji olimpiady było „*Świat miejscem prawdy*” – parafraza tytułu tekstu Jerzego Grotowskiego. Każdy dzień poświęcony był jednemu twórcy. Wśród zaproszonych mistrzów znaleźli się: Tadashi Suzuki, Theodoros Terzopoulos, Robert Wilson, Eugenio Barba, Peter Brook, Romeo Castellucci, którzy zaprezentowali spektakle już docenione oraz premiery i koprodukcje przygotowane z okazji Europejskiej Stolicy Kultury. Wrocław stał się centrum pogłębionej refleksji na temat historii, współczesności, a także perspektyw rozwoju sztuki teatru.

Kowno 2022

Od tymczasowego do współczesnego – to hasło było zaproszeniem do przyłączenia się do Kowna w tworzeniu zmiany jaką była podróż w kierunku zostania Europejską Stolicą Kultury. To podróż z tymczasowej stolicy do współczesnego: kreatywnego i otwartego miasta europejskiego. Miejsca gdzie historia żyje, a jednocześnie tworzona jest aktywnie przyszłość. Ambitny program kulturalny miał w swoim założeniu kształtować wyjątkową i opartą na społeczności wizję Współczesnej Stolicy.

Współczesna Stolica jest zarówno miastem, jak i regionem, w którym kultura nie ogranicza się tylko incydentalnego korzystania z jej dóbr, ale jest sposobem funkcjonowania, uczenia się, tworzenia innowacji i budowanie wspólnoty z poszanowaniem własnej pamięci historycznej i pamięci historycznej innych, troską i dumą z dziedzictwa kulturowego oraz budowania współczesnego, wspólnego miasta.

Kierując się tymi celami, dzięki pracy kuratorów projektu oraz setek partnerów krajowych i zagranicznych opracowano program kulturalny dla Kowna 2022 z podziałem na 9 sekcji tematycznych:

Modernizm dla przyszłości - promocja świadomości społecznej przez nawiązanie do modernistycznego dziedzictwa Kowna, nowe projekty zwiększające znaczenie tego dziedzictwa w europejskiej skali.

Wschodzące Kowno –program dedykowany młodzieży w różnym wieku, od niemowląt do młodych dorosłych mający pomóc im zbudować miasto, które chcą żyć.

Partnerstwa kulturalne – ponad 100 niepowtarzalnych projektów artystycznych zaprojektowanych dla potrzeb Kowno 2022 w ramach sieci instytucji kulturalnych i indywidualnych kreatorów.

Biuro pamięci – zbiór osobistych historii służący ożywieniu pamięci o wieloetnicznym Kownie oraz wzmocnieniu więzi i współpracy między różnymi, zamieszkującymi je, społecznościami.

FLUXUS LABAS!/My ludzie – przedsięwzięcia mające na celu zwiększyć poprzez działalność kulturalną ducha wspólnoty mieszkańców Kowna i okręgu kowieńskiego. Mieszkańcy byli zachęceni do budowania kreatywnej wspólnoty.

Akademia Tempo Kultury – nieformalne szkolenie dla osób i organizacji zaangażowanych w tworzenie programu, zainteresowanych rozwojem nowych umiejętności i realizacją innowacyjnych projektów kulturalnych.

Projektując szczęście – rozwój nowego rozumienia koncepcji wygodnego miasta i miejskiego życia w oparciu o zalecenia projektantów miast i ekologów. Promocja idei miasta dla wszystkich i edukacja współczesnych mieszkańców miast.

Program dla regionu – projekty opracowywane przy udziale i z uwzględnieniem tożsamości lokalnych społeczności, razem z mieszkańcami okręgu kowieńskiego, organizacjami kulturalnymi oraz lokalnymi i wizytującymi artystami.

Mityczna bestia z Kowna – widowiskowa część programu, przygotowanie linii narracyjnej dla największych wydarzeń z programu na podstawie istniejących oraz nowych legend i opowieści o Kownie.

Ceremonia inauguracji

Otwarcie Kowno 2022 miało miejsce w weekend 19-22 stycznia 2022. Całość przedsięwzięcia obejmująca szereg pomniejszych wydarzeń artystycznych w 50 lokalizacjach i z udziałem ponad 800 artystów, zatytułowana jako *Zdumienie* rozpoczęła się 19 stycznia w okręgu kowieńskim i posuwała się następnie w kierunku centrum Kowna. Apogeum akcji nastąpiło 22 stycznia 2022 r. w Žalgiris Arenie. Finałowy spektakl wideo, światła, ruchu i muzyki, został rozszerzony o zaproszenie do gry miejskiej. Zgromadzeni w pobliżu Areny mogli kontynuować wieczór z grą w tajemnice miasta i Bestii z Kowna. Podczas weekendu otwarcia odbyło się ponad 100 wydarzeń, w tym premiery, wystawy, koncerty i spektakle, wszystkie połączone przez nowy mit o Kownie i powstanie Bestii – jako motyw przewodni.

Struktura gry miejskiej została tu wykorzystywana do wprowadzenia widzów i mieszkańców w wydarzenia i tematy, które pojawiły się następnie w roku ESK.

Najważniejsze wydarzenia:

Łącznie w ramach Kowno 2022, w roku sprawowania tytułu ESK odbyło się ok. 1400 wydarzeń, w których udział wzięło prawie 1,4 mln uczestników. Spośród najważniejszych wspomnieć można:

Międzynarodowy Festiwal Performance Art Con Tempo – największy na Litwie festiwal sztuki ulicznej gromadzący artystów i wykonawców z całego świata.

Statek kultury „Nemuno 7” - unikalna przestrzeń dla sztuki współczesnej, architektury krajobrazu, miejsce artystycznych rezydencji w przestrzeni starej pogłębiarki.

Fluxus Festival - parada sztukmistrzów, uliczny festiwal performerów, miejski karnawał.

Kowieński Tydzień Literatury – międzynarodowy festiwal literatury, prezentacja literatury europejskiej i światowej, spotkania z autorami.

Festiwal Współczesnego Miasta AUDRA – międzynarodowy festiwal muzyki nowoczesnej, koncerty, warsztaty taneczne, instalacje artystyczne.

Wystawa Modernizm dla Przyszłości 360/365 - ilustracja wartości architektury modernistycznej i jej atrakcyjności dla współczesnych odbiorców, mieszkańców miast, specjalistów i miłośników architektury. Wystawa ma na celu wzmocnienie europejskiej i międzykontynentalnej modernistycznej narracji o dziedzictwie oraz pokazanie, że dziedzictwo to, jak każde dzieło sztuki, wykracza poza granice poszczególnych miast i krajów.

Współczesne sąsiedztwa –ciągły projekt kulturalny rozwijany w okręgu kowieńskim, którego celem jest mobilizacja i wzmacnianie społeczności lokalnych oraz wspieranie sektora kulturalnego okręgu.

Więcej informacji znajdziecie Państwo na stronie Komisji Europejskiej poświęconej tematyce Europejskich Stolic Kultury: <https://culture.ec.europa.eu/policies/culture-in-cities-and-regions/european-capitals-of-culture>